

УДК 005.22:[(3130.526.33-047.44):(005.21-049.5-029:33)] (045)

О. В. Роженко,

аспірант, старший викладач кафедри економіки підприємства,

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

A. V. Rozhenko,

Post-graduate, Senior Lecturer of the Enterprise Economics Department,

Mykhaylo Tugan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade, Kryvyi Rig

INDICATING SYSTEM SUBSTANTIATION OF THE LEVEL ASSESSMENT OF THE TRADE ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY

У статті проаналізовано показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Проведено аналіз літературних джерел та існуючих підходів до набору показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Досліджено систему показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Запропоновано комплексну систему показників за ознакою стану досліджуваних об'єктів, у поєднанні статичного і динамічного підходів. Побудовано систему показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств по даному підходу, яка включає групи показників: 1 - обсягу, 2 - структури, 3 - динаміки, 4 - співвідношення та 5 – ефективності. Здійснено конкретизація показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства по кожній складовій третього рівня. Виділено основні відмінності даної системи показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства від існуючих. Обґрунтовано даний підхід до формування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств.

The article analyses the indicators of the enterprise economic security assessment level. We have conducted the study of the literature and the already existed approaches to the mentioned above field. We studied the system of the indicators to measure the level of economic security. Therefore it was offered a complex indicating system on the basis of the object status combining both static and dynamic approaches. The complex system was constructed to assess economic security gradually within the trade enterprises, it includes the following group of indicators: 1 – for turnover 2 – for structure, 3 – for dynamics, 4 – for ratio 5 – for efficiency. We have specified more deeply the complex system of the level assessment the economic security gradually within the enterprise to specify every component of the third level. The basic distinguishes between the offered system and the complex are separated. The core forming approach of the complex system has been proved.

Ключові слова: економічна безпека, торговельні підприємства, оцінка рівня, підходи до показників, локальні складові, система показників, конкретизація показників.

Keywords: economic security, trade enterprises, level assessment, indicator based approaches, local compounds, indicating system, indicator separating.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні українських підприємств, в умовах формування ринкових відносин, потребує уваги для своєчасного реагування на виявлені проблеми та використання таких механізмів управління, які б забезпечили їх економічну безпеку. Виявлені тенденції та зроблені висновки у [1, с. 195] демонструють необхідність дослідження цих питань та вимагають використання відносно нових підходів до управління торговельних підприємств, а саме на засадах забезпечення їх економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дану наукову проблему вивчало багато зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме Фролова Л. В. [1], Роженко О. В. [2], Довбня С.Б. [3], Ільїщенко С.Н. [4], Камішнікова Е.В. [5], Ковалев Д. [6], Кокнаєва М.О. [7], Ортинський В.Л. [8], Решина М. [9], Філіпова С.В. [10], Ареф'єв В.О. [11], Ареф'єва О.В. [12], Губарев О.О. [13], Мандрик О.Я. [14], Мунтіян В.І. [15], Пантелєєв В.П. [16], Подлужна Н.О. [17], Шкарлет С.М. [18], Яришко О. [19], Васильців Т.Г. [20], Ружицький А.В. [21] та ін.

Вивчаючи економічну літературу, постає питання в тому, що формується тріада сукупності показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства, де один і той же показник в різних авторів застосовуються при оцінці різних складових, мають місце проміжні інтегральні показники (в той же час коли рівень економічної безпеки є інтегральним показником) та багато запропонованих інструментів оцінки рівня економічної безпеки не є формалізованим показником, а сформульовані у вигляді можливостей, наявності або загальних груп показників. Тому не вирішеною проблемою є формування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельного підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основними цілями даної статті є: аналіз літературних джерел та існуючих підходів до набору показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства, формування та обґрунтування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельного підприємства.

Визначення основного матеріалу. Попередньо ланкою дослідження та розробки механізмів економічної безпеки підприємства є обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств [2, с. 142], що у подальшому передбачає формування системи показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств за локальними складовими економічної безпеки підприємств та виявлення факторів, що на нього впливають.

Багато авторів [3;4;5;6;7;8;9;10] висувають пропозиції щодо набору показників в рамках певного набору складових економічної безпеки підприємства.

Також є коло науковців [11;12;13;14;15;16;17;18;19], які вивчали окремі складові економічної безпеки підприємства, та запропонували за ними показники оцінки.

До третьої категорії дослідників [20;21], відносяться ті, що запропонували показники в цьому науковому напрямі взагалі, не зосереджуючись на локальних складових.

Таким чином, є проблема у відсутності одноставної думки про систему показників оцінки економічної безпеки підприємства. Пропонується сформулювати систему показників в контексті системи складових економічної безпеки підприємства обґрунтованою у [2, с. 142], структура якої передбачає три рівні складових:

перший рівень – ресурсна та функціональна безпека; другий – безпека трудових, фінансових, матеріальних, нематеріальних ресурсів та безпека управління, маркетингу, виробництва (торгівлі); на третьому рівні деталізуються складові другого рівня та представлені у таких: соціальна, інтелектуальна, кадрова, фінансова, фіскальна, інвестиційна, безпека основних засобів та запасів, політико-правова, інформаційна, технологічна, інноваційна, безпека управління прямого та опосередкованого впливу, ринкова, інтерфейсна, збутова, виробнича (торгова), екологічна техногенна.

На перших етапах вивчення і дослідження питань визначення рівня економічної безпеки підприємства в Україні було закладено фундамент [6, с. 51], та перелік показників, який існував для цього досить вузький та неконкретний. Мають місце такі пропозиції, як динаміка прибутку, можливість заміщення ресурсів, доступ до ноу-хау та ін., але не названі конкретні показники. Також застосовано розмір заборгованості, та не вказано якої саме, та рентабельність – не вказано чого. Забезпеченість виробництва основними видами ресурсів – вказано в цілому, а не по видах ресурсів. Тільки енергосмість, а інших видів ресурсів смість не враховано.

Даний підхід всебічно використовується послідовниками та, з розвитком набору складових економічної безпеки підприємства, дістав свого активного всебічного подальшого розвитку. В результаті цього сформовано багато пропозицій за предметом дослідження, що потребують систематизації та удосконалення.

Таким чином, безпека трудових ресурсів вивчалася та оцінювалася багатьма науковцями [3;4;5;6;7;8;9;10;14;17;18], які за різними підходами, запропонували біля 70 показників; оцінку безпеки фінансових ресурсів пропонувати на основі близько 40 показників [3;4;5;6;7;8;9;10;11;12;16;19]; безпеці матеріальних ресурсів приділено увагу науковцями [3;5;6;9;10], які пропонують 25 показників її оцінки; для оцінки безпеки нематеріальних ресурсів [3;4;5;6;8;9;10;13;15] пропонують 35 показників; показники оцінки безпеки управління зібрано автором за дослідженням пропозицій [3;4;5;8;9;10;20;21], кількість яких дорівнює 45; безпека маркетингу оцінювалася в роботах [3;4;5;7;8], набір показників налічує близько 40; пропозиції щодо оцінки рівня безпеки виробництва (торгівлі) [3;4;5;7;8;9] містять більше 30 показників.

Так, безпека трудових ресурсів досліджується за соціальною, інтелектуальною та кадровою складовими.

В рамках соціальної складової Ковальов Д., Сухорукова Т. в роботі [6] пропонують такі показники: розмір мінімальної заробітної плати; середня заробітна плата; заборгованість по оплаті праці, але заборгованість підприємства в цілому багатьма науковцями використовується для вимірювання фінансової складової, тобто заборгованість саме по оплаті праці застосовувати двічі недоцільно; витрати родини на харчування – показник, який складно та приблизно визначається (особливо з боку підприємства) та без співвідношення з іншими показниками ні про що конкретне не говорить для підприємства; тривалість робочого тижня – законодавчо затверджене положення, від підприємства цей показник не залежить та по галузі в конкурентів за ним не буде відмінностей.

Соціальну складову, також, характеризують рівень оплати праці на підприємстві та об'єм соціальної відповідальності на одного працюючого, які запропоновано науковцями Довбня С.Б. [3, с. 93-94] та Камишишніковою О.В. [5, с. 78-79] відповідно. Але останній показник на мікроекономічному рівні містить характеристики з різних аспектів діяльності та його загальний зміст розглянуто за різними складовими економічної безпеки підприємства.

Продовженням дослідження соціальної складової є пропозиції Мандрик О.Я. в роботі [14, с. 217], це: наявність випадків порушення соціального захисту, але в оцінці політико-правової складової є такі показники як кількість порушень законодавства та сума сплачених штрафних санкцій за всією господарською діяльністю, тобто порушення соціального захисту досліджується в тому числі; рівень охорони здоров'я та наявність пакету соціальних послуг – не конкретно виражені показники та не формалізовані для розрахунків.

Автор Подлужна Н.О. в роботі [17, с. 163] застосовує деякі вище вказані показники для цілей оцінки кадрової безпеки підприємства, але називає їх показниками мотиваційної системи підприємства.

Інтелектуальна і кадрова складові, в більшості випадків [3;5;7;8;9;10;14;17;18], розглядається як ємна, але єдина складова, яка включає в себе зміст та показники інтелектуального потенціалу підприємства та руху, структури персоналу, ефективності його використання, нормування та організації.

В роботі Іляшенка С.М. [4, с. 12] пропонують розглядати інтелектуальну та кадрову складові окремо, але проблема показників оцінки цих складових остається відкритою.

Так, Іляшенко С.М. пропонує за інтелектуальною складовою показник плинності робітників високої кваліфікації та за кадровою складовою теж показник плинності кадрів, що є задвоєнням деяких даних. Також для оцінки інтелектуальної складової Іляшенко С.М. пропонує такі показники: питома вага інженерно-технічних і наукових працівників та показник освітнього рівня, що є дуже близькими за містом показники та приводять практично до однакових висновків; показник винахідної (раціоналізаторської) активності – в теперішній час винахід, який розроблено працівником підприємства, потрібен бути затверджено, для цього існує окремі організації та механізми, тобто виділяти окремі показники для цього немає сенсу. Ці думки продовжує автор Довбня С.Б. [3, с. 93-94], але називає ступінь творчої участі промислово-виробничого персоналу в роботі підприємства.

Інтелектуальну складову досліджувала Камишишнікова О.В., в своїй роботі [5, с. 78-79] крім показників, що раніше використовувались, автор застосовує коефіцієнт економії від використання рацпропозицій, але в Українському правовому просторі поняття рацпропозиція регулюється побічно, тому цей показник складний у визначенні та аналізі.

Для оцінки інтелектуальної складової також запропоновано Репіною І.М. показник - кількість запатентованих винаходів та виданих ліцензій в роботі [9, с. 251], що має місце на великих підприємствах, тому що на малих та середніх для цього немає можливостей та Філіпповою С.В. [10, с. 17] - інтелектуально озброєність та коефіцієнт доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності, що потребує громіздких розрахунків та не передбачає остаточної відповіді.

За кадровою складовою Іляшенко С.М. в своїй роботі [4, с. 16] пропонує інструменти оцінки, такі як: відтік та плинність кадрів, що є взаємодоповнюючими показниками; фізичне старіння кадрів та сумісництво основної діяльності з роботою в інших організаціях, що не є конкретними показниками.

Пропозиції Шаркет С.М. в роботі [18] з приводу показників управлінської повноти, рівнево-ієрархічної повноти, структурно-ієрархічної спеціалізації не конкретні та загальні.

Довбня С.Б. в своєму науковому труді [3, с. 93-94] оцінює кадрову складову за: продуктивністю праці; рентабельність трудових відносин; співвідношення темпів зростання виручки та фонду оплати праці, але в складі виручки знаходяться витрати на оплату праці, тому має місце спотворення розрахунків, доцільніше використати співвідношення темпів зростання прибутку та фонду оплати праці; показник досвіду роботи, але, в умовах динамічних змін, він не завжди виступатиме стимулятором; частка співробітників з вищою освітою – це передбачається штатними нормативами, більше ніж треба працівників з вищою освітою підприємству не треба, нижче норми, в умовах зростаючого безробіття, цей показник на підприємстві не буде; плинність кадрів – є показником - де стимулятором, застосування його при інтегральній оцінці на ряду з показниками стимуляторами не доцільно, тому автор пропонує застосувати стабільність (постійність) кадрів.

Автор Оргинський В.Л. в роботі [8] для оцінки кадрової складової вносить не значні та неконкретні пропозиції, такі як показники трудової дисципліни, кількість неявок.

Камишишнікова О.В., в своїй роботі [5, с. 78-79] дослідження кадрової складової доповнює коефіцієнтами структури персоналу, так як вони взаємно доповнюють один одного, всі їх застосовувати недоцільно, так як промислово-виробничий персонал повинен займати найбільшу питому вагу, тому автором застосовується саме цей показник; співвідношенням темпів зростання продуктивності праці та заробітної плати.

Автор Мандрик О.Я. детально вивчає інтелектуально-кадрову безпеку в роботі [14, с. 217], де наводить багато показників, але, як вже було вказано, вони можуть бути протилежними, тому використання всіх не потрібно, та мають місце не формалізовані інструменти, такі як: показники конфліктності та морального клімату. З наведеного переліку доцільно використати показники співвідношення за основними працівниками та сумісниками та за управлінським та не управлінським персоналом.

Коло науковців Подлужна Н.О., Рєпина І.М., Кокнаєва М.О., Філіппова С.В. [17, с. 160-163; 9, с. 251; 7, с. 55; 10, с. 17] пропонують різні комбінації вище вказаних показників, які є різноплановими та не системними, без урахування взаємозв'язку, співвідпорядкованості, що не дає справжнього уявлення про досліджувані об'єкти.

Таким чином, весь перелік пропозицій для оцінки економічної безпеки підприємства є різноманітним, багатоаспектним та багатовекторним, як в загалі так і в рамках локальних складових. Але, одним з принципів формування системи показників є лаконічність, смість та обмежена їх кількість.

Крім цього, доцільно застосовувати саме показники-індикатори, які в кінцевому результаті репрезентують кількісні та якісні характеристики досліджуваного об'єкта та будуть слугувати основою для вимірювання й використання в математичній обробці економічної інформації за допомогою різних методів. В той же час така система показників повинна давати інтегроване уявлення про економічну безпеку підприємства, яка є носієм його багатьох рис, ознак та властивостей в процесі сучасного господарювання.

Теоретичне узагальнення підходів до формування переліку показників оцінки економічної безпеки підприємства, їх неоднорідність та відсутність органічного зв'язку, викликає необхідність проведення вертикального та горизонтального аналізу. Отже, автором, за допомогою експертних методів, в рамках тривірневої системи складових [2, с. 142] сформована комплексна система показників (Таблиця 1), за ознакою стану досліджуваних об'єктів [22, с. 24] в поєднанні

статичного та динамічного підходів, які дозволяють комплексно і системно оцінити рівень економічної безпеки підприємства за кожною локальною складовою та в цілому з використанням груп показників: 1 - обсягу, 2 - структури, 3 - динаміки, 4 - співвідношення та 5 – ефективності.

Таблиця 1.
Система показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств

Складові ЕБП	Показники
Безпека трудових ресурсів	
Соціальна	1: розмір мінімальної ЗП; 2: середня ЗП; 3: темп змін співвідношення мінімальної ЗП до середньої; 4: співвідношення мінімальної ЗП до середньої.
Інтелектуальна	1: середня ЗП наукового робітника у місяць; 2: питома вага інженерно-технічних і наукових працівників; 3: темп змін частки інженерно-технічних і наукових працівників.
Кадрова	1: суміщення основної діяльності з роботою в інших організаціях; 2: коефіцієнт питомої ваги промислово-виробничого персоналу у загальній чисельності, стабільність (постійність) кадрів; 3: темп зміни продуктивності праці, темп зміни рентабельності трудових ресурсів; 4: співвідношення темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати; 5: продуктивність праці, рентабельність трудових ресурсів.
Безпека фінансових ресурсів	
Фінансова	1: розмір дебіторської та кредиторської заборгованості з контрагентами, середній термін оплати дебіторської та кредиторської заборгованості, запас фінансової міцності; 2: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами; 3: темп змін коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами, темп змін фінансової незалежності, темп змін ліквідності; темп змін маневреності власних коштів, темп змін фінансової стійкості, темп змін рентабельності власного капіталу; 4: коефіцієнт маневреності власних коштів, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт загальної ліквідності; 5: рентабельність власного капіталу.
Фіскальна	1: заборгованість перед бюджетом; 3: темп змін коефіцієнта покриття заборгованості перед бюджетом, темп змін ефективності зобов'язань; 4: коефіцієнт покриття заборгованості перед бюджетом; 5: ефективність зобов'язань.
Інвестиційна	1: довгострокові кредити; 3: темп змін рентабельності інвестицій; 5: рентабельність (капітальних) інвестицій.
Безпека матеріальних ресурсів	
Безпека ОЗ	1: введення в дію ОПФ; 2: частка ОЗ у вартості майна; 3: темп змін частки ОЗ у вартості майна, темп змін фондівдачі; 4: співвідношення сум залишкової вартості основних засобів та статутного і додаткового капіталу, фондівдача; 5: рентабельність основних фондів.
Безпека запасів	1: сума матеріальних витрат; 2: частка запасів у вартості майна; 3: темп змін частки запасів у вартості майна, темп змін запасівдачі, темп змін рентабельності матеріальних ресурсів; 4: коефіцієнт запасівдача; 5: рентабельність матеріальних ресурсів.
Безпека нематеріальних ресурсів	
Політико-правова	1: сума сплачених штрафних санкцій; 2: частка правових втрат; 3: темп змін співвідношення нерозподіленого прибутку до прибутку за мінімальним рівнем рентабельності; 4: співвідношення нерозподіленого прибутку до прибутку за мінімальним рівнем рентабельності.
Інформаційна	1: кількість зафіксованих витоків корпоративної інформації; 2: частка нематеріальних активів у вартості майна; 3: темп змін частки нематеріальних активів у вартості майна, темп змін фондівдачі нематеріальних активів, темп змін рентабельності нематеріальних активів; 4: фондівдача нематеріальних активів; 5: рентабельність нематеріальних активів.
Технологічна, Інноваційна	1: освоєння нових видів продукції, впровадження технічних інновацій; 2: коефіцієнт оновлення технології
Безпека управління	
Прямого впливу	1: кількість рейдерських атак, випадків завдання фізичної шкоди працівникам і майну, в т.ч. крадіжки; 2: частка витрат на охорону в загальній структурі виробничих витрат
Опосередкованого впливу	1: монополізація зв'язків з постачальниками; 2: коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт мобільності активів; 3: темп змін коефіцієнта мобільності активів, темп змін співвідношення сум дебіторської та кредиторської заборгованостей, темп змін ефективності необоротних та оборотних активів; 4: співвідношення темпів зростання виручки і темпу зростання дебіторської заборгованості, співвідношення темпів зміни сум виручки і активів, співвідношення сум доходу (виручки) за рік та власного капіталу*12, співвідношення сум дебіторської та кредиторської заборгованостей; 5: ефективність необоротних активів, ефективність оборотних активів.
Безпека маркетингу	
Ринкова	2: частка на ринку; 3: темп змін частки ринку, яку займає підприємство; 4: співвідношення частки ринку, що належить підприємству та частки ринку, що належить головному конкуренту.
Інтерфейсна	1: розірвання втрача зв'язків.
Збутова	1: обсяг продажів (дохід від реалізації); 2: рівень доходу від реалізації, рівень витрат обігу; 3: темп змін рівня доходу від реалізації, темп змін рівня витрат обігу, темп змін ефективності витрат обігу та ефективності комерційної; 4: співвідношення темпу змін рівня витрат обігу до темпу змін товарообороту; 5: рентабельність витрат обігу, рентабельність комерційна (товарообороту).
Безпека виробництва (торгівлі)	
Виробнича (торгова)	1: собівартість продукції; 2: коефіцієнт витрат від браку, коефіцієнт використання виробничої потужності; 3: темп змін прибутку на 1 м2 торгової площі, темпи змін коефіцієнту використання виробничої потужності, оборотності оборотних активів, зобов'язань, власного капіталу, необоротних активів, ефективності виробництва; 4: прибуток на 1 м2 торгової площі, коефіцієнти оборотності оборотних активів, зобов'язань, власного капіталу, необоротних активів; 5: рентабельність виробництва.
Екологічна, Техногенна	1: штрафи за порушення природоохоронного законодавства (екологічних норм)

Складено автором на основі джерел [1;3-21]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином в результаті дослідження автором обґрунтовано систему показників оцінки рівня економічної безпеки торговельних підприємств за локальними складовими.

Запропонована система, в рамках кожної локальної складової, містить показники-індикатори, які сформовано по групах: обсягу, структури, динаміки, співвідношення та ефективності. Такий підхід до формування системи показників оцінки економічної безпеки підприємства є одночасно таким, що комплексно розкриває її сутність, системно та послідовно дає можливість зробити об'єктивні висновки та раціонально формує механізм управління торговельним підприємством за яким забезпечується його економічна безпека.

Література.

1. Фролова Л. В. Аналіз тенденцій розвитку торгівлі в Україні / Л.В. Фролова, О.В. Рожко // Бізнес Інформ. Економіка торгівлі та послуг. – Харків, 2014. - №3(434). – с.189-197
2. Рожко О. В. Обґрунтування складових економічної безпеки торговельних підприємств / О.В. Рожко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Економічні науки. – 2014. - №10(218). – 234 с., с.135-148
3. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства / С.Б. Довбня, Н.Ю.Гічова // Фінанси України. - 2008. - №4. - с. 88-97
4. Ільяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке // Актуальні проблеми економіки. – 2003. - №3(21). – с.12-19
5. Камишнікова Е.В. Методика оцінки рівня економічної безпеки металургійного підприємства \ Е.В.Камишнікова \ Актуальні проблеми економіки – 2009. - №11(101). – с.77-82

6. КовалевД. Экономическая безопасность предприятия / Д.В.Ковалев, Т.В.Сухорукова // Экономика Украины - 1998.- №10. - С. 48-52
7. Кокнаева М.О. Особливості формування методичного інструментарію дослідження фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств \ М. О. Кокнаева // Економічний часопис ХХІ. - Економіка та управління підприємствами. - 2012. - №5-6. - с.53-55
8. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
9. Репина І.М. Тернарна модель ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства \ І.М. Репіна, П.В. Єрмолаєв // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2011. - № 23 (II). – с. 247-255
10. Філіппова С.В. Особливості діагностики рівня економічної безпеки виробничих підприємств \ С.В.Філіппова, С.А.Нізяєва // Економіка харчової промисловості. – 2012 - № 1 (13). – с.16-21
11. Ареф'єв В. О. Тактичний рівень фінансової безпеки підприємств залізничного транспортного машинобудування: аналітичний аспект [Текст] // Економіка і управління. – Національна Академія природоохоронного та курортного будівництва. – 2011. - №6. – С. 108 – 116.
12. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - №1(91). - с.98-103
13. Губарев О.О. Економічна безпека / О.О. Губарев ; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 60 с.
14. Мандрик О.Я. Інтелектуально-кадрова безпека торговельного підприємства та її місце в забезпеченні його розвитку / О.Я.Мандрик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.14. - с.214-218
15. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 463 с.
16. Пантелєєв В.П. Теоретичні та практичні основи побудови фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / В.П.Пантелєєв, М.Г. Лепінін // Комунальне господарство міст. - 2012. - Науково-технічний збірник №102. - с. 246-252
17. Подлужна Н.О. Кількісна оцінка кадрової безпеки організації / Н.О.Подлужна // Вісник Донецького національного університету, Сер.В: Економіка і право. - 2011. - Вип.2. - с. 160-164
18. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С.М. Шкарлет. – К. : НАУ, 2007. – 436 с.
19. Яришко О. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємства / О.Яришко, С.Ткаченко, В.Березін // Економічний аналіз. – 2011. – Вип.9Частина3. – с.371-374
20. Васильців Т.Г. Функціональні механізми посилення життєздатності підприємства в умовах фінансової кризи / Т.Г.Васильців, С.Б. Бурчишин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.1. - с. 176-183
21. Ружицький А.В. Концептуальні підходи до формування системи моніторингу взаєморозрахунків підприємства в контексті управління економічною безпекою підприємства / А.В. Ружицький // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2012 - №4. - с.150-155
22. Савицкая, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности : учеб. / Г.В. Савицкая. — 2-е изд., испр. и доп. — Минск: РИГТО, 2012. — 367 с.

References.

1. Frolova, L.V. and Rozhenko, A.V. (2014), "Analysis of Tendencies of Development of Trade in Ukraine", BUSINESS INFORM, vol.3, pp.189-197
2. Rozhenko, A.V. (2014), "Ground of components of economic security trade enterprises", Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University, vol.10, pp. 135-148
3. Dovbnya, S.B. and Gichova, N.Yu. (2008), "Diagnosis of enterprise economic security", Ukrainian Finance, vol.4, pp.88-97
4. Ilyashenko, S. N. (2003), "Enterprise economic security constituents and their evaluation approaches", Actual problems of Economics, vol. 3 (21), pp. 12-19
5. Kamyshnykova, E.V. (2009), "Estimation technique for economic security level of a metallurgical enterprise", Actual problems of Economics, vol. 11 (101), pp. 77-82
6. Kovalyov, D.V and Suhorykova, T.V. (1998), "Economic security of the enterprise", Economy of Ukraine, vol. 10, pp. 48-52
7. Koknaeva, M. O. (2012), "[Features of methodical tools formation for the research of trading companies financial and economic security](#)", The Economic Annals-XXI, vol. 5-6, pp.53-55
8. Ortynsky,V.L. Kernysky, I.S. and Zhyvko, Z.B. (2009), Ekonomichna bezpeka pidpryemstv, organizatsiyi ta ustanov [Economic security of the enterprises, companies, organizations], Legal unity, Kyiv, Ukraine
9. Repina, I.M. and Ermolaev P.V. (2011), "Ternary model of resource assurance of enterprise economic security", Collected Papers "Economy. Management. Entrepreneurship", vol. 23 (II), pp. 247-255
10. Filyppova, S.V. and Nizyayeva, S.A. (2012), "Peculiarities of diagnostics of industrial enterprises economic security", Economy food industry, vol. 1 (13), pp.16-21
11. Arefiev, V.A. (2011), "Diplomatic level of financial safety of rail transport engineering, analytical aspect", Economics and Management. National Academy of Environmental and Resort Construction, vol.6, pp. 108 - 116.
12. Arefieva, O.V. and Kuzenko, T.B. (2009), "Economic basis for formation of financial constituent of economic security", Actual problems of Economics, vol. 1(91), pp. 98-103
13. Gubarev, A.A. (2007), Ekonomichna bezpeka [Economic security], Kharkov National Economic University, Kharkov, Ukraine
14. Mandryk, O.Ya. (2010), "Intellectually-staff security trade company and its place in development secured its", Scientific Bulletin of UNFU, vol. 20.14, pp. 214-218
15. Muntiyau, V.I. (1999), Ekonomichna bezpeka Ukrainy [The economic security of Ukraine], KPIC, Kyiv, Ukraine
16. Panteleev, V.P. and Lepinin, M.H. (2012), "Theoretical and practical bases of financial security entities", Utilities city, Scientific and Technical Collection, vol.102, pp. 246-252
17. Podluzhna, N.O. (2011), "Quantification of personnel security organization", Bulletin of Donetsk National University, Ser.V: Economics and Law, vol.2, pp. 160-164
18. Shkarlet, S.M., (2007), Ekonomichna bezpeka pidpryemstva: innovatsiyny aspekt [Economic security of the enterprise: Innovation], NAM, Kyiv, Ukraine
19. Yaryshko, A. Tkachenko, Ye. and Berezin, V. (2011), "Theoretical aspects of financial security of the enterprise", Economic Analysis, vol.9/3, pp.371-374
20. Vasylyciv, T.G. and Burchyshyn, S.B. (2010), "Viability strengthening functional mechanisms of enterprise in the conditions of financial crisis", Scientific Bulletin of UNFU, vol. 20.1, pp. 176-183
21. Ruzhytskyy, A.V. (2012), "Conceptual approaches to formation of the monitoring system of mutual enterprise management in the context of enterprise economic security", Foreign trade: economics, finance, law, vol. 4, pp.150-155
22. Savitskaya, G.V. (2012), Analiz hozyaistvennoi deyatelnosti [Analysis of economic activity], 2nd ed, RIGTO, Minsk, Byelorussia

Стаття надійшла до редакції 20.06.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"